

СУДОВА ПСИХІАТРІЯ

УДК 61:340.63

В.Р. Ілейко, А.В. Канищев

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КОМПЛЕКСНОЇ СУДОВОЇ ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

Український науково-дослідний інститут соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України

Ключові слова: комплексна судова психолого-психіатрична експертиза

На теперішній час в Україні відсутні наукові розробки щодо комплексної СПЕ взагалі і КСППЕ зокрема. У тому числі в зв'язку з цим відсутні і загальні методичні підходи щодо виконання КСППЕ та оформлення експертного висновку. Вибірковий аналіз експертної практики свідчить, що ці підходи відрізняються у різних регіонах України, але найбільш поширеним є використання методичних підходів, наукових розробок та пропозицій, що пропонуються науковцями Російської Федерації - Державного наукового Центру загальної та судової психіатрії ім. В.П.Сербського[1;2]. Це викликає необхідність наведення та аналізу основних характеристик КСППЕ виходячи з її визначення та пропозицій щодо напрямків можливого та доцільного використання у кримінальному та цивільному процесі.

У відповідності з визначенням Кудрявцева І.А. [3] КСППЕ - "це одна з різновидностей міжнародних комплексних експертиз, що оснований на спільному розгляді і інтегративній оцінці результатів скоординованого застосування для дослідження психічної діяльності обвинувачуваних (підозрюваних, потерпілих і свідків) спеціальних знань експерта-психолога і експерта-психіатра з ціллю достовірної, найбільш повної і всебічної загальної (єдиної) відповіді на питання, що складають предмет комплексного дослідження і входять в сферу спільної (сукупної) компетенції експертів".

З представленого визначення, в першу чергу, потребують обговорення наступні поняття, що складають "якісну" специфічність КСППЕ – "спільний розгляд", "інтегративна оцінка", "загальна (єдина) відповідь", "спільна (сукупна) компетенція", з наступним співставленням його (обговорення) результатів з законодавчими і нормативними вимогами, чинними в Україні.

Перша частина визначення, а саме спільний розгляд та інтегративна оцінка результатів проведених експертами-психіатрами і експертами-психологами досліджень не викликає особливих зауважень. Слід лише зазначити, що потребує уточнення й упорядкування порядок проведення експертизи (організація дослідження, планування і виконання етапів тощо), що передують спільному розгляду та інтеграції окремих (індивідуальних) досліджень психічної діяльності підекспертного виходячи з сформульованої робочої гіпотези у відношенні наявності чи відсутності психіч-

ного розладу, його генезу, синдромальної (а коли це можливо і нозологічної) приналежності, так як це визначає експертну тактику, черговість дослідження об'єктів експертизи, що при кожному з напрямків КСППЕ (експертиза емоційних станів, особистісно-вікових характеристик тощо) має свої особливості, які є предметом окремих наукових досліджень в межах проблеми КСППЕ.

Ми взагалі не розглядаємо і не аналізуємо поняття "спільний розгляд", "інтегративна оцінка" механістично, тобто як одночасне, об'єднане вивчення та дослідження об'єктів експертизи (підекспертного і всіх матеріалів, що представлені на експертизу, які характеризують його психічну діяльність, відображену у вербальній та поведінковій складових), тому що це суперечить аксіоматичним вимогам до виконання комісійного експертного дослідження, при якому кожен з експертів самостійно вивчає, досліджує усі об'єкти експертизи, вичленує та аналізує отримані фактичні дані, обґрунтовує власні діагностичні і експертні висновки і лише потім, при "спільному розгляді" та "інтегративній оцінці" формуються комісійні відповіді на експертні питання. Такий підхід, на наш погляд, відноситься і до такого виду комісійної СПЕ як КСППЕ, з урахуванням особливостей, що пов'язані з наявністю спеціалістів різних галузей знань.

Розгляд понять "спільна (сукупна) компетенція", "загальна (єдина) відповідь", пов'язані з необхідністю розгляду питань, які стосуються компетенції спеціалістів, що приймають участь у проведенні КСППЕ і її меж, об'єктів і предмета дослідження кожної з галузей спеціальних знань (судової психіатрії та судово-психіатричної експертизи; судової психології та судово-психологічної експертизи). Звернемося до визначення понять.

Судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства [4]. Предмет судових експертиз – фактичні дані, обставини, що мають значення для справи, які встановлюються на основі застосування спеціальних знань [5].

Психіатрія традиційно розглядається як медична дисципліна, що вивчає клініку, діагностику й лікуван-

ня психічних хвороб, їх етіологію, патогенез, соціальні і організаційні аспекти психіатрії [6]. Психіатрія, судова психіатрія, судово-психіатрична експертиза взаємопов'язані і відносяться одне к одному як загальне, особливе і одиничне. Психіатрія як «материнська» наука включає до себе різні розділи (складові частини), що різняться віковою (дитяча, зрілого віку, геріатрична), професійною (військова, пенітенціарна, судова), медико-реабілітаційною і прогностичною (соціальна, біологічна, епідеміологічна) спрямованістю.

Судово-психіатрична експертиза – спосіб реалізації психіатричних знань зі специфічними (правовими) акцентами. До предмету судової психіатрії С.Н.Шишков [7] відносить *виявлення психічних розладів*, що мають правове значення. У нормативно-правовому документі «Порядок проведення судово-психіатричної експертизи» вказано, що предметом експертизи є *визначення психічного стану* осіб, яким призначено експертизу, у конкретні проміжки часу і відносно певних обставин, що становлять інтерес для органів слідства та суду [8].

Психологія – наука про закономірності розвитку й функціонування психіки як особливої форми життєдіяльності. Судова психологія – розділ юридичної психології, що вивчає круг питань, які відносяться до судочинства: психологію суддів, слідчих та інших працівників правоохоронних органів і адвокатури, психологічний зміст їх професійної діяльності, методи відбору та навчання; психологію звинувачуваних, свідків, потерпілих, психологію свідчень свідків, психологічні основи слідчих і судових дій (допиту, очної ставки та ін.), оперативного-розшукової діяльності; методологію та методику судово-психологічної експертизи. Судово-психологічна експертиза – одна з форм практичного застосування спеціальних психологічних пізнань у кримінальному процесі. Загальний предмет судово-психологічної експертизи – *особливості психічної діяльності*, дослідження яких має значення для встановлення істини по кримінальним справам [9;10].

В криміналістичній літературі до об'єктів експертизи відносять речі, як носії властивостей, ознак та відношень, що підлягають дослідженню, матеріали справи, які містять дані про предмет експертизи, тобто матеріальні носії інформації, що дозволяють пізнати предмет експертизи. Об'єкт судово-психіатричної експертизи визначається як «матеріалізоване, визначене процесуальним законодавством джерело відомостей про психічну діяльність і психічне захворювання підекспертного» [11].

У чинному законодавстві України щодо компетенції експерта, спеціальних знань, обов'язкових умов призначення експертизи зазначено наступне. У ст.75 кримінально-процесуального кодексу (КПК) вказується, що експертиза призначається у випадках, коли для вирішення певних питань при провадженні в справі потрібні наукові, технічні або інші спеціальні знання ... Питання, які ставляться експертові, і його висновок по них не можуть виходити за межі спеціальних знань ек-

перта. Ст. 77 КПК передбачає можливість експерту відмовитися від дачі висновку, якщо питання поставлене перед експертом, виходить за межі його компетенції.

В постанові Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 р. № 8 визначено перелік питань, які суд повинен з'ясувати при перевірці й оцінці експертного висновку (ст.17), зокрема: - компетенція експерта і чи не вийшов він за межі своїх повноважень.

У ст. 143 цивільного процесуального кодексу (- ЦПК) зазначено, що для з'ясування обставин, що мають значення для справи і потребують спеціальних знань у галузі науки, мистецтва, техніки, ремесла тощо суд призначає експертизу за заявою осіб, які беруть участь у справі. У відповідності з п.6 ст.53 ЦПК України, експерт невідкладно повинен повідомити суд про неможливість проведення ним експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів.

Закон не розкриває змісту поняття «спеціальні знання», а лише відносить до них наукові, технічні знання, знання у галузі мистецтва і ремесла та інші. В судово-психіатричній літературі це питання практично не обговорюється. В юридичній літературі спеціальні знання визначаються «як такі, що не відносяться до загальновідомих, та створюють основу професійної підготовки по науковим, інженерно-технічним і виробничим спеціальностям, а також не загальновідомі знання, що необхідні для заняття будь-якими видами діяльності. Ці знання використовуються «спеціалістом чи експертом з метою сприяння слідчому або суду в з'ясуванні певних обставин справи чи дачі заключення по питаннях для вирішення яких потребується їх застосування. В об'єм поняття «спеціальні знання» не включаються знання з галузі права. До них відносяться: мотив і мета злочину, вина (форма и ступінь), юридична кваліфікація злочину, вірогідність свідчень, вид і міра покарання [12].

В.Б.Первомайський [13], щодо об'єкту судової психіатрії, спеціальних знань і компетенції експерта обґрунтовує наступні положення: «об'єктом і загальною і судовою психіатрії є не тільки безпосередньо дана особа, але і всі інші матеріальні носії інформації про стан його свідомості (сприйняття їм себе, оточуючого і поведінки), у минулому (включаючи період, що цікавить слідство та суд) та теперішньому. «В поняття компетенції необхідно виділяти два аспекти. Перший – охоплює коло питань, що передбачені законодавчими актами і розробленими на їх основі відомчими та інструктивними документами, які повинен вирішувати експерт. Цими ж документами пред'являються певні вимоги до Акту експертизи і висновкам експерта. Другий – це коло питань, які може вирішити експерт, при наявності всіх необхідних матеріалів, виходячи із можливостей науки, яку він представляє. Необхідною умовою вірного визначення меж компетенції психіатра-експерта є співпадіння обох вказаних аспектів цього питання... В межі компетенції психіатра-експерта входить те, що складає предмет судової психіатрії;

може бути добуто за допомогою судово-психіатричного методу діагностики; може бути доказане засобами даної науки; не може бути спростовано ніким, окрім іншого спеціаліста у цій галузі знань”.

Судово-психіатрична і судово-психологічна експертизи в загальній класифікації експертних наук відносяться до одного класу й розглядаються у якості суміжних родових експертних дисциплін. Це визначено єдиною спрямованістю вказаних наук на дослідження особливостей психічного функціонування людини [14]. На думку І.А.Кудрявцева [3], яке не викликає зауважень, до даного класу може бути прилічена і КСППЕ, похідна від родових базових експертиз.

Обговорюючи специфіку предметів судово-психіатричної експертизи та судово-психологічної експертизи, І.А.Кудрявцев[3] у якості основних характеристик наводить: для судово-психіатричної експертизи – встановлення фактичних даних *про патологічні відхилення* в психічному функціонуванні особи та їх юридичне значення, визначення психічної норми та її відокремлення від патологічних межових органів; для судово-психологічної експертизи – встановлення фактичних даних про вплив на психічне функціонування *непатологічних психічних факторів* (вікового, ситуаційного, емоційного, особистісного). Щодо КСППЕ, він зазначає наступне: “специфіку предмету КСППЕ створює спрямованість експертного дослідження на встановлення ефекту (результату) взаємодії опосередованих особистістю хворобливих (психопатологічних) і не хворобливих (вікового, емоційного, ситуаційного, в тому числі і групового) психічних факторів і визначення на основі урахування особистісного заломлення цієї системної якості найбільш точної і повної міри їх впливу на характер психічного відбиття, рефлексію і регуляцію юридично значимої поведінки даної особи (підекспертного) в період, що цікавить слідчого (суд) – встановлення особливостей регуляції психічної діяльності та (або) поведінки суб’єкта правових відношень, характеру його психічного функціонування, що мають юридичне значення”.

Якщо визначення специфіки предмету судово-психіатричної та судово-психологічної експертиз є зрозумілим, то визначення специфіки предмету КСППЕ є таким, що демонструє штучність, нечіткість, розпливчастість та дискусійність наведеної специфіки. При її обґрунтуванні змішуються предмети дослідження судово-психіатричної і судово-психологічної експертиз з виникненням, нібито самостійного (особливого) предмету дослідження, який, коли продовжувати логічний ланцюг, повинен припускати і нову (особливу) галузь знань – “психолого-психіатричну” (тобто медично-немедичну).

Виходячи з визначень, опису специфічності, спрямованості й реалізації спеціальних знань у галузі психіатрії і психології, судової психіатрії і судової психології, судово-психіатричної і судово-психологічної експертиз, лінійно розподілу спеціальних знань, а значить і компетенції, є наступні:

- *психіатрія, судова психіатрія, судово-психіатрична експертиза* вивчає психічні розлади (виявляє, оцінює, діагностує, здійснює їх лікування, реабілітаційні, епідеміологічно-організаційні, профілактичні заходи та ін.) у всьому їх різноманітті, у тому числі і при розмежуванні так званої психічної норми і психічної патології з відповідною кваліфікацією варіантів норми, включаючи крайні її варіанти (при цьому межі психічних розладів визначаються чинною класифікацією психічних розладів і з урахуванням вітчизняних /національних/ класифікаційних та наукових розробок;

- *психологія, судова психологія, судово-психологічна експертиза* вивчає особливості психічної діяльності (оцінює, аналізує, описує та ін.) особи без психічних розладів. Такий розділ психології як патопсихологія вивчає особливості певних сфер психічної діяльності у осіб з психічними розладами, що може бути використано (і використовується) у якості додаткового (допоміжного) інструменту для діагностики і експертної оцінки психічних розладів. Виділення, так званих, патопсихологічних симптомокомплексів, є, на нашу думку, статичним синтезом отриманих в результаті експериментально-психологічного дослідження даних і не може розглядатися у якості аналога (еквівалента) клінічних психопатологічних синдромів.

При оцінці психічної діяльності особи, психіатри-експерти і психологи-експерти підходять до цієї оцінки під різним кутом зору, вирішуючи завдання, з урахуванням своєї компетенції. Її межі визначаються об’єктами і предметом експертизи, яку представляє експерт як носій спеціальних знань. Це, на наш погляд, повинно відноситися як до однорідної, та і до комплексної експертизи. При цьому комплексна експертиза не створює будь-який самостійний, особливий предмет дослідження, а включає до себе предмети тих суміжних дисциплін (галузей знань), які входять в об’єм конкретного комплексного дослідження. У відношенні КСППЕ, де об’єкт дослідження один и той же, мова йде про дослідження і оцінку психічної діяльності особи (підекспертного) на різних рівнях, лінійно розділення яких для різних напрямків спеціальних знань є наявність або відсутність психічного розладу. Межі компетенції експертів, що приймають участь у КСППЕ, визначаються об’ємом спеціальних знань цих експертів. Так психіатр-експерт проводить діагностичну та експертну оцінку психічного стану особи (виявлення наявності психічних розладів у особи в певні юридично значущі періоди часу /у тому числі, при розмежуванні т.зв. психічної норми та психічної патології з відповідною кваліфікацією варіантів норми, включаючи її крайні варіанти/, диференційну діагностику та експертну оцінку психічних розладів тощо). Психолог-експерт проводить оцінку особливостей психічної діяльності особи без психічних розладів у певні, юридично значущі періоди часу (індивідуально-психологічні особливості особистості, затримки розвитку неповнолітнього, особливості емоційного стану особистості тощо).

Основними відзнаками КСППЕ (умовами, що визначають можливість зватися такою) від однорідної комісійної експертизи (СПЕ) у тому числі і з залученням експерта-психолога у якості консультанта, є:

- на процесуальному рівні а) постанова (ухвала) про призначення КСППЕ; б) наявність експертних питань, що відносяться до компетенції експерта (експертів) психіатра і експерта (експертів) психолога;

- на організаційному рівні: а) наявність окремих, повноцінних досліджень об'єкту (об'єктів) експертизи, що проведені експертами різних галузей спеціальних знань - членами КСППЕ, з затвердженою (загальноприйнятною, стандартизованою) структурою цих досліджень, включаючи їх етапність, що представлена в експертному висновку – акті КСППЕ;

- на клінічному рівні: а) наявність обґрунтованих (мотивованих) відповідей на експертні питання в межах професійної компетенції експертів - учасників КСППЕ. І коли процесуальний рівень цілком залежить від судово-слідчого органу, що призначив експертизу, то організаційний та клінічний рівні потребують нормативного і методичного регулювання (обґрунтування) на основі відповідних наукових розробок профільних наукових установ МОЗ України.

Для аналізу поняття «загальна (єдина) відповідь» слід розглянути і проаналізувати основні (базові) питання, які ставляться на вирішення КСППЕ та співставити їх з межами компетенції експертів при підготовці відповідей на них.

У кримінальному процесі до компетенції психіатра-експерта відносяться наступні основні (базові) питання (завдання): 1) виявлення та діагностування психічного розладу на відповідному рівні – синдромологічному, нозологічному (в залежності від специфіки конкретного експертного випадку й наявних фактичних даних про психічний стан) і на певний період часу, що цікавить судово-слідчі органи; 2) оцінка особливостей (характеристик) виявленого та діагностованого психічного розладу (ступеня тяжкості, сталості, динаміки, прогресивності та ін.); 3) обґрунтування експертного питання про здатність особи усвідомлювати свої дії та керувати ними на певний період часу, що цікавить судово-слідчі органи; 4) обґрунтування експертного питання про необхідність застосування примусових заходів медичного характеру (в цивільному процесі це завдання зникає). Інші питання, які ставляться на вирішення експертизи, або деталізують основні питання, або носять роз'яснюючий, загальнотеоретичний характер.

Вирішення цих основних (базових) питань передбачає наявність спеціальних знань у вигляді медичної освіти та відповідної вузькопрофесійної підготовки, тобто цілком входить до компетенції психіатра-експерта. При їх вирішенні результати психологічного (експериментально-психологічного дослідження) можуть бути використані у якості допоміжного діагностичного (диференційно-діагностичного) інструменту.

Питання, що стосуються індивідуально-психоло-

гічних особливостей підекспертного, що не виявляє будь-яких психічних розладів, емоційного стану підекспертного, рівня психічного розвитку неповнолітнього та ін. (складання їх повного переліку не входило в завдання даної статті), якщо такі цікавлять слідство та суд, передбачає наявність спеціальних знань у вигляді психологічної освіти та відповідної вузькопрофесійної підготовки по судовій психології, тобто цілком входить до компетенції психолога-експерта. Питання, яке стосується мотивів протиправних дій і входить до компетенції юристів, деякими дослідниками відноситься і до компетенції експертів-психологів, що, на наш погляд, є дискусійним.

При наданні питань до експертизи (експертів), що стосують наявності (відсутності) психічного розладу та його впливу на здатність особи усвідомлювати свої дії та керувати ними в юридично значущій ситуації (тобто питань діагностики та експертної оцінки, що цілком відносяться до компетенції психіатра-експерта), призначення та проведення КСППЕ є недоцільним економічно і необґрунтованим науково. Результати, що отримані експертом-психіатром за допомогою застосовуваних ним методів дослідження є ведучими, а допоміжні методи, що сприяють отриманню й обґрунтуванню цих результатів (включаючи експериментально-психологічний метод) можуть бути цілком реалізовані шляхом залучення до експертизи спеціалістів-консультантів.

При наданні питань до експертизи (експертів), які розділяються межами їх компетенції і для їх вирішення кожним з експертів необхідно проведення власного повноцінного, етапного, структурованого у відповідності з законодавчими і нормативно-правовими нормами дослідження доцільним, зрозумілим з правової та обґрунтованим з наукової точок зору буде призначення та проведення комплексної експертизи взагалі і зокрема КСППЕ.

Висновки:

1. Наукові розробки, методичні рекомендації щодо КСППЕ, її предмету, завдань, оформлення висновків, що розроблені у Російській Федерації та де-факто використовуються деякими експертними установами та підрозділами МОЗ України не відповідають процесуальним вимогам щодо «спеціальних знань» експерта, меж його компетенції, персонального виконання та оформлення експертного висновку у повному обсязі кожним з експертів різних галузей знань та персональної відповідальності за свій висновок і тому потребують перегляду та уточнення з урахуванням чинного законодавства та нормативно-правових документів України щодо комплексної експертизи.

2. Аналіз таких понять як «спільна оцінка», «інтеграція результатів», «спільна компетенція», «єдина (загальна) відповідь», що у наукових розробках російських фахівців пропонуються, як специфічні характеристики КСППЕ, дозволив визначити наступне: а) «спільна оцінка», з урахуванням існуючих нормативно-правових вимог, є відповідним чином організоване, етапне, незалежне дослідження об'єктів ек-

пертизи кожним з експертів різних галузей знань та взаємне ознайомлення експертів з результатами цих досліджень; б) «інтеграція результатів» з урахуванням існуючих нормативно-правових вимог, є відповідним чином організоване, спільне обговорення досліджень, що проведені кожним з експертів різних галузей знань, взаємне використання результатів цих досліджень кожним з експертів різних галузей знань для обґрунтування та формулювання особистих висновків у відповідності з питаннями, що поставлені та в межах професійної компетенції; в) «спільна компетенція» передбачає ідентичність, тотожність спеціальних знань, використання яких і лежить в основі експертного дослідження, відсутність такої ідентичності виключає й можливість існування спільної компетенції; г) «єдина (спільна) відповідь» - підпис експертом-психіатром результатів дослідження, що проведено експертом-психологом і відповідей на питання в межах його компетенції (і навпаки), буде виходом за межі компетенції даного спеціаліста і може поставити під сумнів результати всього експертного дослідження (КСППЕ) з процесуальної (правової) точки зору.

Література:

1. Судебная психиатрия: Учебное пособие/Т.Б.Дмитриева, А.А.Ткаченко, Н.К.Харитонова, С.Н.Шишков.-М.:ООО «Медицинское информационное агентство», 2008.- С.179-191.

2. Руководство по судебной психиатрии /Под ред. Т.Б.Дмитриевой, Б.В.Шостаковича, А.А.Ткаченко.- М., 2004.- С.3870-387.

3. Кудрявцев И.А. Комплексная судебная психолого-психиатрическая экспертиза (научно-практическое руководство).- М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1999.- 497 с.

4. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 28. — Ст. 232.

5. Корухов Ю.Г. Предмет судебной экспертизы // Основы судебной экспертизы. Ч.1. Общая теория. Гл.2. с.1. М., 1997

6. Морозов Г.В. //Руководство по психиатрии / Ред. Г.В.Морозов. — Т.1. — М.: Медицина, 1988. — С.11.

7. Шишков С.Н. Предмет судебной психиатрии // Сов. государство и право.-1990.- № 11. — С.31-38.

8. Порядок проведения судебно-психиатрической экспертизы, утвержденный приказом МОЗ Украины від 08.10.2001 р. № 397, зареєстрований у Міністерстві України 01.03.2002 р. за № 219/6507 // Офіційний вісник України. — 2002. — № 10. — Ст. 493.

9. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психиатрических терминов.- Воронеж: Из-во НПО «МОДЭК», 1995.-640 с.

10. Краткий психологический словарь / Сост.Л.А. Карпенко; Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского.-М.: Политиздат, 1985.-431 с.

11. Словарь основных терминов судебно-медицинской, судебно-психиатрической и судебно-психологической экспертиз. — М., 1986.- 120 с.

12. Надгорный Г.М. Соотношение специальных и юридических знаний // Криминалистика и суд. экспертиза. — Вып. 28.- Киев, 1984.- С.14-19.

13. Первомайский В.Б. Невменяемость, - Киев, 2000. — 320 с.

14. Шляхов А.Р. Судебная экспертиза. Организация и проведение. М., 1979.

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КОМПЛЕКСНОЙ СУДЕБНОЙ ПСИХОЛОГО-ПСИХИАТРИЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ В УКРАИНЕ

В.Р. Илейко, А.В. Канищев

В настоящей публикации излагаются и анализируются дискуссионные вопросы, касающиеся научно-методического регулирования комплексной судебной психолого-психиатрической экспертизы в Украине.

Ключевые слова: комплексная судебная психолого-психиатрическая экспертиза

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF COMPLEX (MULTISPECIALTY) FORENSIC PSYCHOLOGICAL AND PSYCHIATRIC EXPERTISE IN UKRAINE

V.R. Ileyko, A.V. Kanishev

This publication describes and analyzes the controversial issues relating to scientific and methodical management of complex forensic psychological and psychiatric evaluations in Ukraine.

Keywords: multispecialty psychological and psychiatric forensic expertise